
JAVOROVÝ LIST

(1953)

PRÍHODA V STAROM DEDINSKOM SADE

Na tráve ležím v starom sade.
Je práve taký, ako býval dedov.
Jablone, slivky, tu-tam štepy mladé
a krivé humno, slamou pokryté.
Cez mnohé bleskobitá tackalo sa s biedou,
kým v dnešku zastalo jak opité.

Na tráve ležím, hľadím na obláčky
a prepadám sa do detstva vždy nižšie.
Bfíkajú nado mnou zas štebotavé vtáčky.
Podľa nich veru dátum nepoznáš.
O tridsať rokov sa už viacej píše.
Ako len beží ľahostajný čas.

Po dlhej ceste zaspíš pod jabloňou.
Snívajú sa ti hláče na potoku.
Raj detstva ovieva ťa tŕňou vonnou,
keď zrazu udrie hromovládny hlas.
Vyskočíš — Pánboh? Zachrípnutý trochu.
A okrem toho — veď ho poznávaš...

To z korún stromov i mne pod jabloňou
predseda JRD do spráchnivených idýl
konkrétnou rečou vpadol z megafónov
miestneho novučkého rozhlasu.
„... a doneste si hrable abo vidly,“
končí svoj príhovor, vtiahnuť ma do času.

A ten čas ide. S jasom v mladom líci
oproti búrke, ktorá poliam hrozí,
kde končia žatvu prví družstevníci.
So spevom ide s mladou brigádou.
A prv než z mrákav temno zalomozí,
sú kríže nastúpené do radov.

Prepáč mi, predseda, že som si zdriemol trochu
pri humne detstva, ktoré ešte stojí.
V tom čase, keď ste išli do útoku
na biedu všetkých zavrabených striech.
Dedina mladne v heroickom boji.
Kto drieme v starej — vyjde na posmech.

POPRI VÁHU

Ten starý Váh, čo plte-krošne drotil
v sychravom chlade, v dusných letných sparnách
popod starhrady a práchnivé ploty
tadolu do Komárna,

hučí mi v hlave ako pieseň márna,
balada stará, zabúdaná, smutná,
čo soľou potu a soľou slz chutná.

— — — — —
Žltý Váh, živel načahujúci sa
v bezhviezdnej noci, noci bez svetiel,
čefusťou smrti k spiacim dreveniciam,
skiaď postrašený vtáčik vyletel...

Slovensko pričupené vieskami
pod strmé stráne,
prežehňávané bleskami,
bleskami prežehňávané.

*

S červenou hviezdou pripätou na oceľovej hrudi
lokomotíva diaľky preráža.
Okolo okien vôňa prúdi
zaroseného Považia.

Len čo sme opustili úpätia
viničných svahov vyše Bratislavy,
s Váhom sa železnica pospleť
a nepustí ho, kým ma neprepraví

cez miesta glóbu srdcu môjmu najbližšie.
Koľkokrát v kupé, do krajiny zahľadený,
sníval som o tom, ako napíšem
najkrajšiu báseň všetkých pokolení...

Hej, vykláňal som hlavu do prúdu,
veternú ružicu, nech mlynček veršov krúti.
No ešte po tú, ešte po tú zákrutu
len pre mňa vyhrávaj, Váh, vo vrbovom prúti.

Vej, vietor, hlavou, hladkaj jariny
a strpať kríky šípok na trávnatých medziach.
Nájdeš len jarabé krehučky škrapiny
po mladých, dávno vybráknutých z hniezda...

Kde je ten potok, žilka belasá
na mape?
Kým ako hrušky čas nás nestriasa —
nechápeš.

Vlní sa zakvietený násyp pri trati.
Od neho, cez kapustné hrady,
až po strminy kamenistých úvratí,
ako sme mali nevýslovne radi

zem sladkú... Prvoposledné telo milenky.
Až potom, keď ho človek strácať začne,
alarmuje sny, city, myšlienky
v štvorstupy záchranných čiat márnej básne.

Najkrajšiu báseň všetkých pokolení
ja nenapíšem. Už ju píšú iní.

— — — — —
Z odvahy, lásky, ocele a hlíny.

VEČERNÁ MOSKVA

Na vežiach Kremľa každý podvečer
päť rubínových hviezd sa rozžeraví
a Moskva do svetiel sa oblečie,
do svetiel, do hudby a slávy.

Tu nad Leninom, pevne vsadeným
pod stavenisko sveta, do základov,
veľrieka svetla pramení
a prúdi zemou, novou jarou mladou.

Kedy to bolo, čo mu pod rukou
rovnica vznikla, veta, zákon jasný?
Dnes elektrina prúdi azbukou
po texte nápisov a neslýchaných básní.

To nie je elektrina, to je prúd
srdcami prechodiaci do závitov mozgu.
Až teraz platí slovo: Svetlo buď! —
keď rozžihajú podvečernú Moskvu.

Nad stáročiami starej, drevenej,
nad nocou u Vasiľa Blaženého
tryskajú svetla sveta pramene
a bijú do večnosti brehov.

Hľa, na výsosti nových poschodí —
žeriavy ovenčené žiarovkami.
Pod starým nebom človek prechodí
a vyráža mu zuby z temnej tlamy.

Vysotnyje zdania dvíha ku výškam,
kde prv sa prehánali prízraky a mory.
Pokojnou rukou dobu potíska
do jasu vychodiacej zory.

Ulice Moskvy! Prúdy predjaria
nového veku, veku komunizmu!
Z neónov peľ prší jak z kvetov konára
na ľudské srdce, obnaženú bliznu.

A hoci treští tuhý ruský mráz,
počuješ spievať uvoľnené splavy.
Závratne krásny ide ku nám čas.
Stretáš ho v očiach teplo ligotavých.

Na vežiach Kremľa každý podvečer
päť rubínových hviezd sa rozžeraví
a Moskva do svetiel sa oblečie,
do svetiel vytrysknutých z Leninovej hlavy.

JAVOROVÝ LIST Z JASNEJ POLANY

Snežiť sa chystá. Zima dobiedza.
Pod nohou šuští javorové lístie.
Prechádzkou blížime sa ku brezám
v jesenné šeré popoludnie hmlisté.

Aké sú krásne listy javorov!
Vkladám si jeden zlatý do notesa.
I u nás také prchnu do dvorov
jak tento z jasnopolianskeho lesa.

(A predsa inakšia je sklonená
obsahuplná jeseň v zadumaní.
Je čistá, priesvitná jej halena.
A dávno, dávno zaceleli rany.)

Na stĺpe nápis: ZÓNA TÍŠINY.
Upozornenie prichodiacim hosťom.
Pán tohto ticha je len jediný.
Pod dubom leží. Tolstoj. V hrobe prostom.

Mohutný pokoj. Šepot strážnych briez.
Od nich sa zrazu celkom rozvidnilo.
Ó, ruské brezy! Ruský biely les!
Pohládza nežne. Udrie strašnou silou.

A najmä tento. Sadil ho on sám.
Obrábal zem, tak ako ona jeho.
S mužikom išiel proti temnotám.
Je živou prstou Zväzu sovietskeho.

... A vtedy vpadli po prvý raz sem
s bubnami desu cudzí, ozbrojení,
na rukách s krvou detí, starcov, žien,
zamordovaných v jeho rodnej zemi.

Ej, prerátal sa, prerátal sa vrah
v Poľane Jasnej v jednaštyridsiatom.
Udomácnil sa ako v kasárňach
a zavláčiť dom skrvaveným blatom,

ku hrobu zašiel s nožom za pásom.
I potemnel háj od hákových krížov ...
No v koreňoch sa pohol s úžasom,
keď povel k pocte brechol svätou tíšou.

V pozore stáli. Tváre meravé.
„Gott mit uns“ — nápis na tento hrob dali.
Svastiku zahlobili ku hlave.
To jeho, jeho oni verbovali! —

Počúvam príbeh. V chrbte mrazí ma.
Veď ticho šumí ako príboj morský.
Obrovské ruské more — hlbina —
pohltilo ich, vrhnúc na breh trosky.

Šesť týždňov lomozili v Poľane,
na Tulu ženúc vlny ofenzívy.
Kde vyvolil si tiché bývanie,
susedov dostal. Mŕtvych. Tolstoj živý.

Sedemdesiat ich pochovali tam.
Priam k jeho srdcu. Podpaľačov. Vrahov.
... A vtedy zodvihol sa i on sám
a zamávajúc starou šablou nahou,

vyrazil s víchrom, v bielej rubaške,
s rozvratou bradou, čelom vyklenutým.
V tie časy človečenstva preťažké.
V tie časy súmračnej a ľútej knuty.

Hnev, ktorý veľkých z hrobov zobúdzal,
otriasol zemou i tu pod brezami.
Rozpráva o tom vietor v haluziach,
ako šiel Tolstoj s krasnoarmejcami.

Tíšinou lesnou vraciame sa späť.
Už súmrak padá. V dome rozsvietili.
Listopád stromov útržkami viet
privráva sa nám v tichu, plnom sily.

Tu býval Tolstoj. A tu zostane.
Hlbinná kotva v mori ľudskej drámy.
Navštevuje ho v Jasnej Poľane
ľud, ktorý vládne morom — dejinami.

... Našli sme v knihe hostí podpisy.
Nakláňame sa k ostnatému písmu.
Hľa, vpísal gruppenführer ktorýsi
reč o kultúre proti boľševizmu.

Tu sedel. Rozvalený za stolom,
kde čelo plodné snom a myšlienkami
— na také strieľal zblízka pištoľou —
jak glóbus jasný kliesnilo sa tmami.

Tou rečou ešte i dnes hovoria.
Prskajú sliny zloby do éteru.
Poľana Jasná!

Ten list z javora
vložil som doma do „Vojny a mieru“.

TREZALKA

(Jankovi Alexymu)

Deň bez farieb je. Hmla a sychravo.
Až kdesi k srdcu mokrou, chladnou rukou siaha,
uberá priestor nad hlavou
pokonná pravda, neľútostne nahá.

Ušiel som — chorý — nečinnosti posteľnej.
V čakárni u lekára postál som si trochu v trudných
dumách
a zasa chodím bezcieľne
známymi ulicami, ktoré zrazu neznajú ma.

Stretávam známych. I tí staby cudzí...
Slovo-dve stratíme pri ruky podávaní.
Ej, v klíme ochorôb vydané je hrdzi
povrchné priateľstvo. A nezazlievam ani...

Deň bez farieb je. Hmla a sychravo.
Až kdesi k srdcu mokrou, chladnou rukou siaha,
uberá priestor nad hlavou
pokonná pravda, neľútostne nahá.

A predsa kvitne stofarebný svet,
priateľský, láskavý.
Keby som mohol dovidieť
cez mrazivú hmlu, stúpajúcu do hlavy...

Tu zrazu náhle, jak sa občas stáva
v ulici rušnej, prúdiacej jak veľrieka,
dávno nevideného postretávam
drahého, predraheho človeka.

Tentoraz rodák. Starodávny kamarát.
 Neošúchal sa cit náš každodenným zhomom.
 Jak slnko do hmiel do mňa zapára.
 Dedinou vonia, slastným zemelonom.

„Nuž, na to ti je, Janko, trezalka . . .
 a či chceš-nechceš, uveríš.“
 Chytá ma popod pazuchu a priam ma dovaľká
 k lekárni, rovno do dverí.

„Trezalku prosím . . . herba hyperici.“
 Nepomýli ma názvom latinským.
 A keď som potom znova na ulici,
 viem dobre, s kým . . .

Viem dobre, že si vkladám do kabáta liek
 nad všetky lieky. Mesto skrásnelo jak chotár
 a zabudnuté žlté trsy trezaliiek rodný
 sťa prerástli by asfaltový chodník.

Nemožno nevyzdraviť po takomto lieku:
 po dávno neslýchanom teplom slove priateľa.
 Takéto slová od človeka ku človeku
 viac ako lieky, viac rán zacia.

POD ROZKVITNUTÝMI STROMAMI

Ako človek rozkvitá
dobrým dielom,
ony taktiež. Pozri, tá
jabloň v bielom — — —

V ružovkastom nádychu
v dielni — sade,
zauzľuje potichu
hôľky mladé.

Stará jabloň — nový kvet.
Sady moje zarosené — — —
Rozkvitajte, vetvy viet!
Neďaleko do jesene!

PO DISKUSII O POÉZII V ZÁVODNOM KLUBE

Po diskusii o poézii
prešli sme halou závodu
ťažkého strojárenstva.

„Menej z ružovej záhrady
a viac odtiaľto čerpať treba
básnické podobenstvá.“

(Zastarali nástroje moje.
Neprerežem nimi oceľovú platňu.
Treba nové stroje
na poéziu
v boji platnú.)

Arzenál básnika ruží
a plienivého času
nech sa len vhrúži
do vrstiev Zeme
ako nástroje z kostí
pre archeológiu
nedozerných
liet.

My poéziou
bojujeme.

My
poéziou
prerážame vpred.

My proti prúdu času
zacieľujeme motory.
Nebudeme pritakávať
s primitívnym mlynom:
Tak-tak
zapadá slnko za hory.

My
proti západom
rozvinujeme atak.
Oproti
malomocenstvu
pokory.

Po diskusii o poézii
prechádzali sme halou závodu
ťažkého strojárstva
a básnikovi dobre padlo tam
správať sa nenútene
a pracoviskom kráčať znalecky
jak jeden z osadenstva.

No v duši cítil, že dorastať musí,
aby uvládal zdvihnúť kusy
ťažké tisíc ton,
aby dosiahol taký čistý tón
svojej reči,
ako na poklep vydávajú
vaše veci ...

Vaše veci,
tie prameniace z vyhne pecí,
vysokých pecí a hlbokých baní
Zeme i srdca,
triedy,
strany.